

حور به ملکی

سزارین با همان رُستم‌زایی یک نوع زایمان غیر طبیعی است که در آن نوزاد با ایجاد برشی در دیواره شکم و رحم مادر خارج می‌شود. در شرایط ویژه‌ای که زن باردار به دلایل پزشکی توانایی یک زایمان طبیعی را نداشته باشد یا شدن تا زایمان میسر شود. جراحی است استفاده می‌شود تا زایمان میسر شود. از آنجا که زایمان به صورت سزارین با درد کمتری برای زن باردار همراه است، اینگونه زایمان بسیار شایع شده و تعداد زیادی از زنان باردار مایل به استفاده از این روش هستند. اگر چه سازمان بهداشت جهانی توصیه می‌کند که حداکثر ۱۵ درصد از تولدها به روش سزارین انجام شوند، اما شیوع عمل سزارین در ایران به شدت افزایش یافته است، تا جایی که در حال حاضر تعدادی از بیمارستان‌های خصوصی دیگر زایمان طبیعی را از برنامه خود خارج کرده و تمام زایمان‌ها در آنها به صورت سزارین انجام می‌شود. ایران پس از برزیل دومین کشوری است که بیشترین آمار سزارین را به خود اختصاص داده‌است پس از ایران، مکزیک قرار دارد. از طرف دیگر اتریش و هلند به‌عنوان کمترین میزان سزارین با ۱۵ درصد شناخته می‌شوند. به همین بهانه به سراغ سرکار خانم دکتر زهرا نادری فوق تخصص زنان و زایمان (IVF) پرناتولوژی و حاملگی‌های پرخطر و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران رفتم تا در گفت‌وگویی مبسوط به علل زایمان‌ها به صورت سزارین و معایب و مزایای این نوع زایمان در مقایسه با طبیعی بپردازیم. دکتر نادری رواج سزارین در ایران را به هیچ عنوان نمی‌پسندد و معتقد است عوامل زیادی باید دست به دست هم بدهند تا یکبار دیگر مادران ایرانی باور کنند که زایمان به صورت طبیعی هم به نفع خودشان است و هم به نفع نوزادشان. ■■■

خانم دکتر! در تعریف شما سزارین به چه عملی اطلاق می‌شود؟

سزارین یک عمل جراحی بزرگ است که با پریده شدن پوست روی شکم و باز کردن جدار و عضلات شکم به رحم و جنین دسترسی پیدا می‌شود که یک عمل پر خطر برای جراحان و بیمار به شمار می‌آید. ممکن است این عمل با خونریزی همراه شود. یعنی یک عمل سزارین دو برابر زایمان طبیعی خونریزی دارد. در این روش عفونت بعد از عمل و عوارض جراحی و بی‌هوشی برای بیمار خطر ساز است. البته باید این را هم اضافه کنیم که زمان بستری شدن سزارین و ریکاوری بعد از آن بیش از زایمان طبیعی است. **آیا عمل سزارین در هر در مانگاه یا بیمارستانی امکانپذیر است؟**

با اینکه این نوع عمل از گذشته‌های دور وجود داشته است اما سزارین حتماً باید توسط جراحی انجام شود که به آن‌تومی لگن، شکم و رحم شناخت داشته باشد. چون باز کردن لایه‌ها مستلزم شناخت و مهارت است. اگر جراح مسلط نباشد می‌تواند جنین عمل به مادر (زائو) صدمه بزند. صدمات سزارین جبران‌ناپذیر است که یکی از عوارض آن نازایی است. در زمان این عمل به علت دستکاری‌های داخل شکم ممکن است مادر به خاطر شدن شش لوله‌هایش دچار نازایی و نابوروری شود.

در چه مواردی پزشک حق دارد به روش سزارین یک زایمان را به نتیجه برساند؟

در بسیاری از موارد مادران اصرار می‌مورد دارند که حتماً به صورت سزارین بچه خود را به دنیا بیاورند. البته خانواده‌ها هم در انجام این کار بسیار تأثیر گذارند و فکر می‌کنند به نفع مادر کار می‌کنند. اما اگر این موارد را کنار بگذاریم، معمولاً پزشکان در چند مورد خودشان به زایمان به صورت سزارین اصرار می‌کنند.

یکی اینکه در صورت پیشرفت نکردن زایمان یا بحرانی شدن شرایط زایمان طبیعی حتماً باید مریض سزارین شود. مورد دیگری سابقه سزارین در زایمان‌های قبلی زائو است. وضعیت استقرار نامناسب جنین برای زایمان طبیعی نیز مورد دیگر است زیرا بچه‌ها معمولاً با سر از رحم بیرون می‌آیند اما اگر شرایط استقرار جنین به نحوی باشد که مثلاً نخواهد یا با از رحم خارج شود، آن وقت باید برای سزارین اقدام کرد و مورد دیگر زمانی است که جنین در وضعیت نامناسب و بحرانی تنفس قرار گیرد. یک توضیح در مورد نامناسب قرار داشتن جنین بدهم که این‌جمله یعنی اگر جنین به صورت عرضی قرار داشته باشد یا باطای جنین در لگن قرار داشته باشد، زایمان طبیعی امکانپذیر نیست. البته باید اعتراف کنم در اروپا و آمریکا اگر جنین به صورت‌های فوق هم قرار گرفته باشد، زایمان طبیعی انجام می‌شود.

اگر حجت پایین‌تر از حد معمول چسبیده باشد هم باید سزارین انجام شود زیرا در موقع زایمان اول باید جنین خارج شود و بعد جفت.

مورد دیگر این است که خانمی زایمان قبلی‌اش را سزارین شده باشد. قبلاً می‌گفتند، یک‌بار سزارین یعنی همیشه سزارین اما الان معتقدند اگر در موارد خاص مریض در یک بیمارستان مجهز و تحت نظر پزشک و جراح مجرب باشد امکان زایمان طبیعی وجود دارد. در اصطلاح پزشکی VAC یعنی زایمان طبیعی بعد از سزارین. البته برش قبلی برای زایمان حتماً باید عمودی نباشد. زیرا در این صورت امکان زایمان طبیعی بعد از سزارین وجود ندارد.

یعنی فقط در این موارد سزارین انجام می‌شود؟

اخیراً معتقدند کسانی که نازا هستند و باردار می‌شوند را باید سزارین کرد. هم‌طور زایمان‌های در سن بالا را که بار اولشان است نیز شامل این گروه می‌شوند چون احتمال زجر بچه هنگام تولد وجود دارد.

ولی باز هم آسانی که در اروپا و آمریکا وجود دارد نشان می‌دهد که ۱۰ تا ۱۵ درصد زایمان‌ها با سزارین است اما آمار رسمی در ایران بین ۲۵ تا ۳۵ درصد است. البته این آمار رسمی اصلاً قابل قبول و استناد نیست و آمار غیر رسمی در ایران بیش از اینهاست و چندین برابر آمار اروپاست. ما حتی گزارش داریم که در برخی از بیمارستان‌های خصوصی تهران صد درصد زایمان‌ها به صورت سزارین انجام می‌شود. این بیمارستان‌ها اصلاً زیر

بار زایمان طبیعی نمی‌روند.

در شهرستان‌ها هم دیده شده که ۸۰ تا ۹۰ درصد زایمان‌ها به صورت سزارین است و آن ۲۰ درصد هم متعلق به کسانی است که چند زایمان طبیعی داشته‌اند. خانم‌هایی هم هستند که در اولین زایمانشان خودشان متقاضی زایمان طبیعی می‌شوند. و گرنه به این راحتی در ایران زایمان طبیعی انجام نمی‌شود.

البته می‌گویند پزشکان هم برای تولد بچه‌ها به روش سزارین، تمایل زیادی دارند، درست است؟

سزارین به این صورت است که مریض را در ۳۹ هفته می‌توانیم کاندیدای زایمان کنیم. زیرا در ۳۹ هفته بچه کامل شده اما هنوز در دهای مادر شروع نشده است اما در زایمان طبیعی تا ۴۰ هفته باید صبر کرد و شاید در این مدت کیسه آب پاره شده و درد شروع شود. این اتفاق امکان دارد شب و نصف شب باشد و جراح را به بیمارستان بکشد.

بنابراین زمانی که سزارین از طرف پزشک پیشنهاد می‌شود، در واقع مریض غیر اورژانسی بستری شده و خیلی راحت بدون اینکه پزشک را اذیت کند در زمانی که مشخص شده به بیمارستان می‌رود. در این صورت پزشک از کارش نمی‌افتد چون این عمل نیم ساعت

کار دارد و با ریکاوری حداکثر یک ساعت وقت پزشک را می‌گیرد.

اما در زایمان طبیعی از زمان درد نهمته زایمان، کار شروع می‌شود و بین ۱۲ تا ۱۴ ساعت وقت پزشک را می‌گیرد. البته در زایمان طبیعی بیمار وابسته به ماماست و ماما باید به یک ساعت یکبار با پزشک در تماس باشد. در این روش متخصص اطلاعات را از ماما می‌گیرد زیرا در غیر این صورت زمان زیادی از متخصص تلف می‌شود. با این شرایط و با توجه به اینکه متخصص با اطلاعات ماما پیش می‌رود امکان بسیاری از خطرات وجود دارد چون ممکن است ماما نداند چکار کند.

به خاطر این ۱۲ تا ۱۴ ساعت، هیچ پزشکی حاضر نیست این همه وقت صرف کند. با اینکه زایمان طبیعی به نفع مادر است اما یک پزشک فقط یک مریض ندارد و اگر بخواهد برای هر کدام اینقدر وقت بگذارد به هیچ یک از آنها نمی‌رسد و از زندگی خودش هم می‌افتد. سزارین برای یک پزشک راحت و بی‌دردسر است و هزینه‌ای که دولت و بیمه به پزشک می‌پردازند برای سزارین بیشتر از زایمان طبیعی است. به خاطر همین یک متخصص می‌تواند با وقت کمتر در عمل سزارین به نتایج بهتری برسد.

یعنی دستمزد زایمان به روش طبیعی کمتر از

دکتر زهرا نادری متخصص زنان، زایمان و نابوروری و عضو هیئت علمی دانشگاه علوم پزشکی ایران

آمار ۸۰ درصد زایمان با سزارین یک فاجعه است برای کشور

کار دارد و با ریکاوری حداکثر یک ساعت وقت پزشک

را می‌گیرد. اما در زایمان طبیعی از زمان درد نهمته زایمان، کار شروع می‌شود و بین ۱۲ تا ۱۴ ساعت وقت پزشک را می‌گیرد. البته در زایمان طبیعی بیمار وابسته به ماماست و ماما باید به یک ساعت یکبار با پزشک در تماس باشد. در این روش متخصص اطلاعات را از ماما می‌گیرد زیرا در غیر این صورت زمان زیادی از متخصص تلف می‌شود. با این شرایط و با توجه به اینکه متخصص با اطلاعات ماما پیش می‌رود امکان بسیاری از خطرات وجود دارد چون ممکن است ماما نداند چکار کند. به خاطر این ۱۲ تا ۱۴ ساعت، هیچ پزشکی حاضر نیست این همه وقت صرف کند. با اینکه زایمان طبیعی به نفع مادر است اما یک پزشک فقط یک مریض ندارد و اگر بخواهد برای هر کدام اینقدر وقت بگذارد به هیچ یک از آنها نمی‌رسد و از زندگی خودش هم می‌افتد. سزارین برای یک پزشک راحت و بی‌دردسر است و هزینه‌ای که دولت و بیمه به پزشک می‌پردازند برای سزارین بیشتر از زایمان طبیعی است. به خاطر همین یک متخصص می‌تواند با وقت کمتر در عمل سزارین به نتایج بهتری برسد.

یعنی دستمزد زایمان به روش طبیعی کمتر از

حس مادر شدن لذت می‌برند. در زایمان طبیعی اگر درد زیاد شود، اندورفین به مقدار زیاد در بدن ترشح شده و به صورت طبیعی باعث کاهش درد می‌شود. در این روش چون مادر بی‌هوش نیست بعد از تولد نوزاد، مادر او را در آغوش می‌گیرد، در حالی که هیجان زده و شگفت زده است و احساس غرور می‌کند. در این مرحله است که مادر و نوزاد از نظر جسمی و عاطفی به هم وابسته می‌شوند. نوزاد در آغوش مادر گرم می‌شود. در عرض مدت کمی، نوزاد دستانش را بر لیانش می‌گذارد و لیانش را می‌مکد، یعنی اینکه شیر می‌خواهد. در عرض چند ساعت یا چند روز، نوزاد و مادر همدیگر را بهتر می‌شناسند و عاشق همدیگر می‌شوند.

مردم از زایمان طبیعی می‌ترسند چون فکر می‌کنند درد زیادی دارد اما درد سزارین چون یک عمل جراحی بزرگ است چندین روز مادر را اذیت می‌کند.

عده‌ای می‌گویند در زایمان طبیعی فشار به سر جنین می‌آید و ممکن است جنین از بین برود یا خفه شود در صورتی که سر جنین قابلیت این را دارد که صفحاتش روی هم بلغزد و با لگن و مجرای زایمان تطابق پیدا کند. این باعث می‌شود وقتی بچه از این کانال نزول می‌کند طبق آن فشارهایی که به قفسه سینه وارد می‌شود، ترشحات تخلیه شده و بچه راحت‌تر تنفس کند. بدون شک اختلالات تنفسی بعد از زایمان طبیعی نسبت به سزارین کمتر است. اینطور نیست که بگوییم همه سزارینی‌ها اختلالات تنفسی دارند. ولی شناسان برای ابتلا به آن نسبت به زایمان طبیعی بیشتر است. در زایمان طبیعی خونریزی مادر کمتر و حدود ۵۰۰ سی سی است. در سزارین هزار سی سی و دوبرابر طبیعی است. عفونت کمتر است و ریکاوری خیلی زود انجام شده و مادر به سرعت به زندگی معمولی خود باز می‌گردد. در زایمان طبیعی مادر می‌تواند در هفته اول رانندگی کند اما در سزارین تا ۴۰ روز درگیر است. در سزارین

درد

الان صبح خانم باردار از خواب برمی‌خیزد و بدون درد و با دوربین فیلمبرداری به بیمارستان می‌رود و می‌گوید آمده‌ام بچه‌ام را به دنیا بیآورم. موضوعی که خیلی جالب نیست

مختلف مشخص می‌کند که چطور زایمان صورت بگیرد. البته حدود ۱۰ درصد زایمان‌های طبیعی به خاطر بروز برخی اتفاقات در نهایت به سزارین ختم می‌شوند که به سزارین‌های اورژانسی معروف هستند.

با تمام این تفسیر، انتخاب زایمان طبیعی و حتی درد کشیدن و در انتها به سزارین رسیدن بهتر از آن است که از همان ابتدا سزارین انتخاب شود.

در اروپا و آمریکا چیزی به نام اختصار مریض در انتخاب نوع زایمان نداریم و این تصمیم در اختیار پزشک است. اما متأسفانه در ایران به هزاران دلیل سزارین انتخاب اول است. الان صبح مریض از خواب برمی‌خیزد و بدون درد و با دوربین فیلمبرداری به بیمارستان می‌رود و می‌گوید آمده‌ام بچه‌ام را به دنیا بیآورم. موضوعی که خیلی جالب نیست. بعضی‌ها فکر می‌کنند اگر فرزندشان طبیعی به دنیا بیاید استیل بدنشان به هم می‌ریزد. اگر خانمی در دوران بارداری در مورد نحوه راه رفتن و نحوه صحیح نشستن و حالات لگن اطلاعات داشته باشد و ورزش‌های قبل از زایمان را انجام دهد و تحت نظر پزشک باشد چیزی از دست نمی‌دهد و به حفظ استیلش هم کمک کرده است.

اما اگر مریض بخورد و بخوابد و راه نرسود باعث یک درد بسیار سخت شده باشد. مهم این است که مادران بدانند بعد از زایمان طبیعی می‌توانند ورزش کنند زیرا در زایمان طبیعی اندام

روی فرم است.

متأسفانه برخی خانم‌ها فکر می‌کنند سزارین یک مد است و این روش را به همدیگر تبلیغ می‌کنند. فکر می‌کنند کسی که زایمان طبیعی کرده است امل است. آنها معتقدند دلیلی ندارد به اندازه مادرانشان هنگام زایمان درد بکشند و سزارین را تجددگرایی می‌دانند و دوست دارند مرتب و شیک فرزندشان را به دنیا بیاورند.

بیهوشی‌های سزارین هم سؤال بسیاری از خانم‌هاست. آیا در این نوع بیهوشی‌ها عوارضی مادر را تهدید می‌کند؟

برای سزارین‌ها چند نوع بیهوشی وجود دارد. یک نوع بیهوشی عمومی است و دیگری موضعی. ما بیهوشی عمومی را پیشنهاد نمی‌کنیم چون حلق و حنجره متورم بوده و خونریزی حین عمل بیشتر است و دارو سریع‌تر به جنین می‌رسد اما در بیهوشی‌ها از راه نخاع اگر با سوزن‌های نازک باشد و یک‌بار انجام شود، کمترین عارضه را دارد. در این روش سردرد کم بوده و خیلی زود دردها از بین می‌روند. باید بگویم در ۹۷ درصد از بیهوشی‌ها هیچ اتفاقی نمی‌افتد. البته در موارد اورژانسی بیهوشی کامل انجام می‌شود.

به هر حال اگر سزارین به پیشنهاد پزشک هم باشد عوارض خود را دارد.

بله، همانطور که گفتیم سزارین می‌تواند به توصیه پزشک در مانگرو و به دلایل مختلفی از جمله زایمان‌های پیشین مادر و مشکلات جنین انجام شود. به اعتقاد بسیاری از مادران، سزارین روش ساده و بدون درد برای طی کردن فرآیند زایمان است، این در حالی است که بسیاری از مادران از عوارض و مشکلات پس از زایمان سزارین بی‌اطلاع هستند. به موازات افزایش سزارین، میانگین سن هنگام تولد نوزادان یک تا سه هفته کمتر شده و بیشتر تولدها قبل از شروع علائم زایمان اتفاق می‌افتد. تولد بدون علائم زایمان یعنی زایمان زودرس و ممکن است از نظر تعریف نوزاد نارس نباشد ولی به خاطر اینکه بین یک تا سه هفته از زندگی داخل رحم به‌طور عمد محروم شده است می‌تواند تبعات بسیار زیادی در پی داشته باشد.

و به عنوان آخرین سؤال در زایمان‌ها به روش سزارین چه عارضی کودک و مادر را تهدید می‌کند؟

کودکان سزارینی ۵۰ درصد بیشتر در معرض ابتلا به آسم، دیابت، چاقی، آلرژی و سلیاک هستند و مادرانی که به این روش زایمان می‌کنند عوارضی شبیه سایر عمل‌های جراحی یعنی چسبندگی‌ها، عوارض بیهوشی، خطر از دست دادن حجم زیادی از خون، احتمال بروز حاملگی‌های پرخطر در آینده، طولانی شدن زمان زایمان، زایمان زودرس و وزن کم هنگام تولد آنها را تهدید می‌کند. عفونت‌های مثانه و رحم و آسیب سیستم ادراری از جمله عوارض دیگر این نوع از زایمان است. همچنین سزارین ممکن است در بارداری‌های بعدی مشکلاتی مثل سخت جدا شدن جفت از رحم را ایجاد کند.

یادمان باشد ۸۵ تا ۹۰ درصد اروپایی‌ها بچه‌های خود را طبیعی به دنیا می‌آورند. روشی که گذشتگان ما هم روی آن تأکید ویژه‌ای داشتند.

عوارض بیهوشی هم داریم که گاهی حتی مادر دیگر به هوش نمی‌آید.

آیا بعد از عمل جراحی سزارین بیمار به مراقبت‌های ویژه‌ای نیاز دارد؟

بله، تا ۲۴ ساعت پس از سزارین ممکن است خونریزی در حد قابل توجه وجود داشته باشد ولی به تدریج از حجم خون کاسته می‌شود. همچنین ترشحات نیز ممکن است تا یک ماه دیده شود. درد موضع عمل و درد ناشی از انقباضات در پی شیردهی ممکن است احساس شود.

به مادران توصیه می‌شود تا سه روز پس از سزارین از خوردن غذاهای نفاخ مثل میوه خام، آب میوه خام، یا میوه‌های کارخانه‌ای چون ساندیس و... و حبوبات پبره‌زیند. غذاهایی چون کباب، جوجه کباب، گوشت یا مرغ آب پز و سبزیجات پخته مثل هویج، کدو، سیب زمینی و آب قیق کمپوت خانگی مناسب‌ترند. در صورت پیوست نیز از روغن زیتون، آلو و انجیر خشک خیس کرده و کاهو استفاده شود. باید سعی شود آب به میزان کافی مصرف شود چراکه به رفع یبوست کمک می‌کند و از طرفی به علت شیردهی و خونریزی به جایگزینی حجم مایعات نیاز است. باید به خاطر داشت استراحت کافی در فواصل فعالیت به تسریع بهبودی دوران پس از زایمان کمک می‌کند. سعی شود در ساعاتی که نوزاد خواب است مادر نیز استراحت کند و از دیدن و باز دیدهای طولانی بستگان حتی الامکان پرهیز شود و مادر کار سنگین در منزل انجام ندهد.

پایین است؟

یک جمله باید بگویم و آن هم اینکه بعضاً به خاطر اجبار بیمارستان برای سزارین به مادران ظلم می‌شود. در آمریکا و اروپا سزارین اختیاری نداریم و مریض نمی‌تواند خودش سزارین را انتخاب کند و دکتر برایش تعیین می‌کند. در آنجا پزشک متخصص در هفته سسی و هشتم لگن را معاینه کرده و بر اساس سایز لگن، دیواره‌های و اقطار

از رستم‌زایی تا سزارین

درصد زایمان‌های زنان ایرانی سزارین است. متأسفانه عمل‌های سزارین در برخی بیمارستان‌های خصوصی به صد درصد رسیده و در بیمارستان‌های دولتی در تهران و در شهرستان‌ها این عمل ۷۰ تا ۸۰ درصد کل زایمان‌هاست. اما در کشوری مانند «ایرلند» ۸۵ درصد زایمان‌ها به طور طبیعی انجام می‌شود. در «سوئد» ۴۰ درصد زایمان‌ها طبیعی است و جالب آنکه این عمل همچنان در منزل و به وسیله ماما صورت می‌گیرد و در «امارات متحده» ۸۹ درصد زایمان‌ها به شکل طبیعی انجام می‌شود. این آمارها بیانگر این مهم است که اطلاع‌رسانی نادرست به مادران جوان باعث شده است تا به مرور زمان فرهنگ زایمان نیز مورد هجوم قرار گرفته و از حالت طبیعی به سمت عمل پرهزینه سزارین پیش رود. از سویی دیگر تغییر نگرش‌ها که منجر به داشتن تنها یک فرزند شده است نیز زنان جوان را ترغیب می‌کند تا نخستین و تنها زایمان شان بدون درد باشد. بدون تردید اطلاع‌رسانی صحیح و به موقع از اولین گام‌های فرهنگسازی در زمینه سلامت مادر و فرزند است که می‌تواند مادران را در تصمیم‌گیری آنچه با سلامت خود و فرزندش از تباط تنگاتنگی دارد یاری رساند.

